

Pesach (jødisk påske)

Denne ressursen er ment for høytidsmarkering i barnehagen. Du kan finne ut når pesach er ved å slå opp i høytidskalenderen på stl.no/kalender.

Markering av pesach kan være en del av temaperioden som også inneholder markering av kristen påske. Fortellinger og metoder for markering av kristen påske finner du i boka **Kristne høytider i barnehagen** (IKO-Forlaget 2024) og på iko.no/khib, der også denne ressursen om jødisk påske er hentet fra.

Forfatter: Asbjørn G. Håkonseth. © IKO – Kirkelig pedagogisk senter, 2024.

I Bibelen: 2. Mosebok

Visualisering: Skåler og bilde med seder-rettene

Fortelling

Forberedelser: Du trenger seks skåler eller små tallerkener, og utklippede bilder av seks retter som hører til påskemåltidet. I tillegg trenger du et ark og en tusj. Du kan eventuelt bruke flere rekvisitter til å vise at det er et måltid.

Nå skal jeg fortelle dere om det jødiske påskemåltidet. Mange jøder tror på Gud, og tror at Gud reddet folket deres fra å være slaver, for mange tusen år siden. Når jødene feirer påskemåltidet i høytiden pesach, feirer de at Gud befrikket folket deres. Det er det den jødiske påskefortellingen handler om.

David er en gutt som er fem år. Det kribler i magen til David, for han gleder seg til i kveld. Da begynner pesach, og familien hans skal spise påskemåltid sammen. De får besøk av tante og barna hennes også, og noen andre gjester.

Familien til David er jøder. Hver påske spiser de påskemåltidet sammen, på akkurat samme måte hver gang. De har de samme matrettene, de synger de samme sangene, og så forteller hele familien den jødiske påskefortellingen sammen. David synes det er en spennende fortelling, fordi maten de spiser er med på å fortelle. Og så er det veldig gøy når barna pleier å gjemme brødet på slutten av måltidet, og de voksne må lete etter det i hele huset! Derfor liker David påskemåltidet.

Nå hjelper David til med å dekke bordet.

Hva må han huske på? Tallerkener. Bestikk. Glass. Kan dere late som om dere dekker bordet sammen med David?

Flott! Nå trenger vi en bok som skal ligge på bordet. Den boken skal familien og gjestene bruke til å fortelle og synge påskefortellingen mens de spiser. Kan dere late som om dere legger en bok på et bord?

Og så trenger de seks skåler til påskematen.

Sett de seks skålene foran deg.

Alt er klart. Stearinlysene er tent, og alle i familien sitter klare rundt bordet.

Vis fram bildet av persille og legg det i den første skålen.

Først spiser familien persille. De dypper persillen i en skål med saltvann. David må rynke litt på nesa fordi det smaker så salt. «Hvorfor gjør vi dette?» spør David og de andre barna. Mor og far forteller om da hebreerne var slaver. Da gråt hebreerne. De gråt tårer som smakte så salt.

Vis fram bildet av matza, usyret brød, og legg det i en skål.

Så spiser familien matza. Det er et slags flatbrød. David spør: «Hvorfor spiser vi dette brødet?» Og de voksne i familien forteller. Da Gud befridde folket fra slaveriet, måtte de flykte veldig fort fra soldatene. Da kunne de ikke vente på at det vanlige brødet skulle bli ferdig, så de måtte bake matza som de kunne ta med seg fort da de flyktet.

Vis fram bildet av fruktmosen, haroset, og legg det i en skål.

De spiser en blanding av eple og nøtter. «Hva er dette?» spør David, selv om han har hørt det før. Mor og far forteller om da folket var slaver. Da måtte de bygge store slott for kongen. Når de bygde, brukte de mørtel mellom mursteinene for å feste dem til hverandre. Epleblandingen ligner på den mørtelen. David spiser, og kjenner lenge på smaken. For han vet at det som kommer etterpå, er veldig bittert.

Vis fram bildet av pepperrot, og legg det i en skål.

I den neste skålen ligger en pepperrot. Det er en bitter grønnsak. Mor og far fortsetter å fortelle om da folket var slaver. Det var fælt. Det var bittert. Derfor spiser familien en bitter grønnsak når det er påskemåltid. David må gjøre en grimase når han smaker på grønnsaken.

Vis fram bildet av kjøttbeinet, zeroa, og legg det i en skål.

Alle forteller og synger om den natten da Gud befridde hebreerne fra å være slaver. Den natten spiste hebreerne lammekjøtt. Derfor ligger det et kjøttbein på tallerkenen. Men det spiser de ikke. Det ligger der for å minne om fortellingen.

Vis fram bildet av et egg, og legg det i en skål.

Et egg hører også med til påskemåltidet. David får hjelp av tante til å dyppe en bit av egget i det salte vannet, så det smaker ekstra godt.

Det siste de skal spise, er resten av brødet. Men hvor er det blitt av det? Ett av de andre barna i selskapet har gjemt det!

Legg bildet av brødet under en skål.

Hvor er matza-brødet? Alle går rundt og leter, før de endelig finner det, og kan spise en bit hver til slutt.

Etter at de har spist det siste brødet, synger familien og gjestene flere påskesanger. David har øvd masse på sangene før påske. De har så fin melodi, synes han.

Slik feirer David og familien hans påskemåltidet hvert år. Og David gleder seg like mye til påsken til neste år. Og hver gang avslutter de påskemåltidet med en gammel jødisk hilsen: «Til neste år i Jerusalem!» sier de, i kor.

Samtale og spørsmål

- Hvilken mat tror du David liker best?
- Kanskje David synes fortellingen blir ekstra spennende når han liksom kan smake hvordan fortellingen er?
- Hender det at din familie spiser den samme maten hver gang dere har en høytid eller en feiring? (for eksempel jul, påske, id, andre religiøse høytider, bursdag, solfest, Lucia, ...)
- I påskemåltidet fikk David kjenne smaken av saltvann, som skulle minne om salte tårer. Har du opplevd at en tåre har rent helt ned til munnen din? Kjente du hvordan det smakte?
- Hvordan pleier dere å gjøre måltidet til noe hyggelig og fint når det er selskap? Hvordan gjør dere det hjemme, og hvordan gjør vi det i barnehagen?
- Fortellingen om det jødiske påskemåltidet er også en del av den kristne påskefortellingen. Jesus og vennene hans var jøder, og spiste påskemåltidet sammen. Fortellingen om at Jesus og vennene spiste påskemåltidet, hører til på skjærtorsdag.

Forslag til lek og aktiviteter

- Gjem bildet av matza under en skål, uten at barna ser hvilken skål det ligger under. La barna gjette.
- Lek tampen brenner. Gjem en ting som alle barna må lete etter.
- I en annen kontekst enn i fortellingen om påskemåltidet, kan dere eksperimentere med smaker. La barna kjenne ulike smaker, særlig de som er nevnt i fortellingen.

Bakgrunnsstoff for barnehagelæreren

Påskemåltidet i fortellingsmanuset er en forenkling av mange av de vanligste elementene i det jødiske påskemåltidet. Noe er utelatt av hensyn til lengden, for eksempel at det drikkes fire glass vin eller druejuice. Spørsmålene, fortellingene og sangene utgjør et ritual, som man følger i en bok kalt *haggada*. Fortellingsmanuset her gjengir ikke dette like rituelt, for å ivareta framdriften i fortellingen om David og familien.

Seder er navnet på måltidet, og betyr orden. Det viser til at rettene, rekkefølgen, spørsmålene, sangene og bønnene følger i en fastlagt, rituell rekkefølge.

Fortellingen om Holocaust er blitt en del av mange jøders tradisjoner i påskemåltidet. Det har vi valgt å ikke tematisere her, for å unngå for mange temaer i fortellingen.

Å smake på eller å spise retter fra påskemåltidet er ikke en arbeidsmåte vi har anbefalt, da det kan oppfattes som for nært deltakelse i selve ritualet, altså religionsutøvelse. Å arbeide med smak som tema kan være en måte å følge opp fortellingen på, men da bør det være i en helt annen kontekst.